

засвоєнню, студент буде свій власний план творчого розвитку. Основним елементом навчального процесу стає інформація що вимагає від студента подальшої систематизації.

Література

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: - Казань.: Казанский университет, 1988. - С. 170-174.
2. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество. - М.: Педагогика, 1990. - 144 с.
3. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя – К.: Либідь, 1991.
4. Моляко В.О. Психологія готовності до творчої праці. – К.: Знання, 1989, - 44 с.
5. Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія/Укл. Н.В. Гузій – К.: ІЗМН, 2000. – 168 с.
6. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогика – М.: Педагогика, 1976. - 280 с.
7. Сисоева С.О. Основы педагогической творчости. Пidrучник. – К.: Міленіум, 2006. – 344 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

УДК 3-8.1

Коростіянець Т. П.

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін.

Ключові слова: професійна підготовка вчителя, особистість, педагогічна діяльність, навчання, освіта, виховання, розвиток.

Статья посвящена проблеме профессиональной подготовки будущих учителей естественно-математических дисциплины.

Ключевые слова: профессиональная подготовка учителя, личность, педагогическая деятельность, учеба, образование, воспитание, развитие.

The article is devoted the problem of professional preparation of future teachers of естественно mathematical disciplines.

Keywords: professional preparation of teacher, personality, pedagogical activity, studies, education, education, development.

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні визначається тенденціями до інтеграції у світову систему освіти, до збереження та зміцнення інтелектуального потенціалу країни, підвищення рівня конкуренції інтелектуальної продукції. Це зумовлює подальшу демократизацію системи освіти, її гуманізацію і гуманітаризацію, диференціацію і орієнтацію на всебічний розвиток особистості.

Мета статті: обґрунтувати необхідність подальшого дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін.

В умовах інтеграції вищої освіти у світовий освітній простір пріоритетним напрямом, що визначає її конкурентноздатність, стає якість підготовки фахівців.

Забезпечення високої якості вищої професійної освіти за умов збереження її фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості та суспільства є основним завданням національної системи освіти. Досягнення цього неможливе без застосування сучасних педагогічних та інформаційних технологій, що вимагає подальших глибоких досліджень процесів навчання взагалі і майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін зокрема.

Актуальність проблеми забезпечення належного рівня освіти пов'язана з природничо-математичними дисциплінами, обумовлена найширшими можливостями розвитку логічного мислення, уявлення, уяви, алгоритмічної культури, культури обґрунтування тверджень, моделювання різноманітних процесів тощо при навчанні математиці, фізики, хімії, інформатики.

Проблема професійної підготовки вчителя не є новою, оскільки існує в історії людства стільки ж, скільки саме людство вирішує завдання навчання та виховання підрастаючих поколінь. Так, Я. А. Коменський вважав, що вихователі роду людського повинні бути всюди і при цьому бути тільки гарними, навченими, здатними навчати, розуміти все те, що робить людину людиною, та вміти передавати це іншим. Наставник сам повинен бути таким, яким він воліє зробити інших людей.

Окрім педагогів велику увагу цьому питанню надавали просвітителі. Важливим етапом у розвитку гуманного підходу в навчанні стала просвітницька діяльність Т. Шевченка, І. Котляревського, М. Максимовича, А. Духновича, П. Грабовського, Л. Українки, М. Коцюбинського, І. Франка, Б. Грінченка. Як зазначає Ю. Кондуфор, „...у педагогічній думці України чітко визначилася гуманістична ідея віри в розум людини, вдосконалення його шляхом освіти і виховання. Культурні діячі чітко усвідомлювали, що передати в спадщину майбутнім поколінням духовні цінності народу можливо за умови, коли молоді люди виховуються в душі любові до свого народу, його мови, культури, традицій” [1 : 4-6].

Видатний педагог-демократ К. Ушинський приділяв велику увагу формуванню особистості вчителя. Він вважав, що все у вихованні будується саме на особистості вчителя. Народному вчителю необхідно мати прагнення, бажання та здібності до своєї діяльності, саме тому необхідно створити єдину систему підготовки учителів шляхом розвитку широкої мережі учительських семінарій та організації педагогічних факультетів при університетах. К. Ушинський науково обґрунтував теорію підготовки вчителів, вважаючи, що „не можна сподіватися, щоб вони самі при обмеженості своїх знань, могли самостійно підготуватися до своєї праці. Крім того, у справі виховання самого знання ще надзвичайно недостатньо, бо необхідне уміння” [7 : 339].

Подальшу розробку наукових основ професійна підготовка одержала у працях П. Блонського та С. Шацького, які вказували на необхідність її запровадження з першого курсу навчання. Важливим у підготовці педагога С. Шацький вважав організацію діяльності саме майбутнього вчителя, оскільки в подальшому він зможе так само поводитися з учнем, тому що „... від учня він буде отримувати матеріал, який уже є в запасі його особистого досвіду, буде його обробляти у школі й організувати дитя в школі”. Згодом обґрунтовані ним принципи

зв'язку виховання і навчання майбутніх учителів з життям, єдності теоретичної та практичної підготовки, поєднання навчально-виховної роботи з їхнім само-вихованням стали провідними в теорії та практиці вищої педагогічної освіти.

А. Макаренко [3] висував серйозні вимоги до підготовки вчителів, здатних творчо працювати на ниві просвітництва, вважаючи головним у професійній діяльності знання вихователем своєї справи, володіння педагогічними вміннями, педагогічною технікою: „Я переконаний, що в майбутньому в педагогічних вузах обов'язково будуть викладатися і постановка голосу, і поза, і володіння своїм організмом, і володіння своїм обличчям, і без такої роботи я не уявляю собі роботи вихователя” [3, 163-190].

Видатний педагог розкрив цілісну систему педагогічної освіти, сутність якої полягає в необхідності організовувати підготовку вчителів у педагогічних інститутах таким чином, щоб давати їм широку освіту незалежно від обраного профілю. Він також зазначав, що рівень цієї підготовки повинен відповідати „духові часу” і спиратися на досягнення науки, техніки, культури. Він був глибоко переконаний у тому, що випускники педагогічного інституту повинні бути культурними людьми в усіх відношеннях, чемними, знайомими з літературою та мистецтвом [3, 213-216].

В. Сухомлинський вбачав результат підготовки до учительської професії “людинознавства” в „знаннях, вміннях доведених до ступеня майстерності, піднесених до рівня мистецтва” [5, 450].

В 60-70 роки минулого століття приділяють велику увагу проблемам педагогічної освіти. Ними займалися такі видатні вчені – педагоги і психологи - А. Александров, С. Архангельський, І. Зязюн, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та інші. Серед перших напрямків пошуку – спроби виділити спектр проблем підготовки майбутнього вчителя. Вченими були виявлені особливості організації навчально-виховного процесу в педагогічному ВУЗі при підготовці вчителів різних спеціальностей, основні методи і форми навчання студентів, застосування новітніх технічних засобів, встановлене співвідношення теоретичної і практичної підготовки, аудиторної і позааудиторної підготовки та інше. Особливо важливими проблемами професійної підготовки майбутніх вчителів вважали відповідність змісту і методів підготовки педагогів сучасним вимогам школи і перспективам її розвитку; відповідність змісту навчальних курсів, які вивчають студенти, змісту навчальних предметів, які вивчають учні; вивчення педагогічних функцій вчителів і побудова системи їхньої практичної педагогічної підготовки, підготовка студентів педвузів до вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду та інше.

Сьогодні вдосконалення професійної підготовки вчителя є метою і засобом соціально-економічного та духовного прогресу суспільства. Проблема професійної підготовки майбутнього вчителя, формування його як соціально активної особистості досить широко висвітлені в психолого-педагогічних дослідженнях сучасних науковців.

У педагогічних дослідженнях знаходимо різні підходи до визначення поняття „підготовка”. Так, деякі вчені поняття „підготовка” ототожнюють з готовністю до професійної діяльності (Н. Костіна), інші дослідники вважають, що підготовка включає формування готовності майбутніх учителів до професійної діяльності (Л. Григоренко, Т. Гуцина, Г. Троцько).

Слід зазначити, що в деяких працях увага акцентується на змісті, формах та методах професійної підготовки, а результат подається як перелік знань, умінь та навичок, якими повинен оволодіти майбутній фахівець (В. Журавльов, С. Кисельгоф, Н. Кузьміна). В інших дослідженнях об'єктом є процес формування професійних якостей вчителя, шляхи становлення його педагогічних здібностей та майстерності (Ф. Гоноболін, Л. Кондрашова, В. Сластьонін), а результатом - сукупність професійних особистісних якостей, що забезпечують результативність педагогічної діяльності. О. Пехота зазначає, що „специфіка підготовки вчителя з позицій теоретичних моделей його індивідуальності полягає в тому, що акцент переноситься із зовнішньої організації діяльності у сфері підготовки спеціаліста на її „внутрішню картину”. У центрі такого підходу є майбутній учитель як суб'єкт підготовки, як суб'єкт індивідуального професійного розвитку, а сама підготовка здійснюється з позицій розвиваючого навчання, з позицій формування його особистісно-професійної „Я-концепції” [4 : 11].

О. Абдулліна характеризує професійно-педагогічну підготовку вчителя як процес навчання студентів у системі навчальних занять з педагогічних дисциплін і результат, який характеризується повним рівнем розвитку особистості вчителя, сформованістю загально-педагогічних знань, умінь і навичок; багатобічна система, яка об'єднує відносно самостійні системи підготовки: суспільну, соціально-наукову, психолого-педагогічну, загальнокультурну. На нашу думку, в цьому визначенні відсутній інтегруючий елемент системи підготовки. Вважасмо, з погляду на це, більш повнішим є визначення професійно-педагогічної підготовки, яке дає Г. Троцко: „Це система, яка характеризується взаємозв'язком та взаємодією структурних та функціональних компонентів, сукупність яких визначає особливість, своєрідність, що забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети — вийти на якісно новий рівень готовності студентів до професійної діяльності” [6 : 20].

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін в умовах педагогічної освіти передбачає: визнання головним ціннісним орієнтиром особистість студента, її конкретні зрушення в процесі напруженої діяльності з розвитку і формування власного потенціалу; основними принципами професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін є гуманізація, демократизація, суб'єктивність навчання, інформатизація та педагогічна компетентність; розробку і впровадження методичної системи, яка ґрунтується на основі введення сучасних педагогічних технологій і врахування вимоги безперервності освіти протягом усього життя; спрямованість підготовки майбутніх учителів на перспективу.

Професійна підготовка майбутніх вчителів, зокрема майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін, по суті є підготовкою студентів до майбутньої педагогічної діяльності. Розкриємо зміст цього поняття, його походження, сутність.

У найбільш поверховому значенні у терміні „діяльність” є синоніми: праця, справа, заняття. У науці діяльність розглядається у зв'язку з буттям людини і вивчається багатьма областями знання: філософією, психологією, історією, культурологією, педагогікою і так далі. У діяльності виявляється одна з істотних властивостей людини — бути активним. Саме це підкреслюється у філософсько-

му визначенні діяльності як „специфічно людської форми активного відношення до навколишнього світу” [8]. Як відзначав психолог Б.Ф. Ломов, „діяльність є багатовимірною” [2], тому існують багаточисельні класифікації діяльності, в основу яких покладені її різні ознаки, що відображають всілякі сторони цього феномену. Виділяють діяльність духовну і практичну, репродуктивну (виконавчу) і творчу, індивідуальну і колективну і так далі. Виділені також всілякі види професійної діяльності.

Педагогічна діяльність — це вид професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання, освіта, розвиток тих, хто навчається (дітей різного віку, учнів шкіл, технікумів, професійно-технічних училищ, вищих навчальних закладів, інститутів підвищення кваліфікації, установ додаткової освіти і так далі).

Одна з найважливіших характеристик педагогічної діяльності — її спільний характер: вона обов'язково передбачає наявність педагога і того, кого він вчить, виховує, розвиває. Ця діяльність не може бути діяльністю лише „для себе”. Її своєрідність — в переході діяльності „для себе” в діяльність „для іншого”, „для інших”. У цій діяльності поєднуються самореалізація педагога і його цілеспрямована участь в зміні того, хто навчається (рівня його навченості, вихованості, розвитку).

Історичний розвиток педагогічної діяльності має своїм результатом вже у наш час переосмислення стосунків між вчителем і учнем. Поступово все більше стала усвідомлюватися обмеженість суб'єкт-об'єктних стосунків в процесі навчання і виховання, при яких учень, — лише об'єкт педагогічних дій. Все більше стала цінуватися система суб'єкт-суб'єктних стосунків, в яких вчитель і учень взаємодіють, впливають один на одного, прагнуть до взаєморозуміння, стають здібними до співпереживання.

Література

1. История Украинской ССР в 10-ти томах. / Редкол. Ю.Ю. Кондуфор (пред.) и др. — К.: Наукова думка, 1985. — Т. 2. — 590 с.
2. Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии / Б.Ф. Ломов. — М., 1989. — 234 с.
3. Макаренко А.С. Педагогика индивидуального действия / Соч. в 7 т. — М., 1957. — Т. 5. — С. 163-190.
4. Піхота Е.Н. Индивидуальность учителя: теория и практика / Е.Н. Піхота. — Николаев, 1996. — 144 с.
5. Сухомлинський В.А. Избранные сочинения в 5-ти томах / В.А. Сухомлинський. — К.: Радянська школа, 19-9. — Т. 1. — 686 с.
6. Троцько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ...докт.пед. наук 13.00.04. — К.: Інститут ППРО, 199-. — 54 с.
- Ушинський К.Д. Избранные педагогические произведения / К.Д. Ушинский. — М.: Просвещение, 1968. — 556 с.
8. Философский энциклопедический словарь. Изд. 2-е. — М., 1989. — 815 с.